

az olaszok közt. Ezért nézetem szerint ez is a mellett bizonyít, hogy Giulio Banfi, az *Il Maestro di Chitarra* szerzője nem volt tagja egy magyar zenész-családnak, melynek sarjai Olaszországban tovább művelték és fejlesztették a magyar földről hozott nemzeti hangokat, mint azt Csiky János hajlandó hinni.¹

Befejezésül néhány szót a *Transilvano* címét illetőleg. Prosnitz *Handbuch der Clavierlitteratur* című munkájában (Bécs, 1887) azt regéli, hogy a könyv annak a körülménynek köszöni nevét, hogy szerzője a párbeszédet „tanítványával“ Báthory Zsigmond erdélyi fejedelemmel tartotta. Tudunkkal a fejedelem és Diruta sohasem találkoztak. Mint láttuk, az interlocutor kilétét nem ismerjük és mint Krebs is említi, szokásos volt a 16. és 17. században az ilyen párbeszédekben írt munkákat az egyik interlocutor után elnevezni. Példák reá Vincenzo Galilei *Il Tronimoja* (1568) és Ercole Bottrigari *Il Meloneja* (1602).

Kropf Lajos.

TARLÓZÁS.

4.

Kazinczy Ferencz levele Cserey Farkashoz.

Mélt. Cserey Farkas Úrhoz.

Széphalom, febr. 26d. 1811.

Kedves barátom! Itt veszed egy Epistolámat egy soha nem látott *Tometzi* nevű Piaristához, ki 9 háború alatt Regements Páter volt, 's megöregedvén, az újhelyi klastromban telepedett meg.² Udv[ari]

¹ *Századok* 1906. évf. 550. l.

² Az episztolát Kecskeméti Flora!bus Phocidensis *Római Arcáshoz* címmel a levél elején közli. Ez többek közt a *Kazinczy Levelezésben* is megjelent (VIII. k. 362 lapján,) de a levélben foglalt példánya ettől a szövegtől elütő alábbi eltéréseket mutatja:

27. sor: Kinél Guidó sem festhet bájosabbat. 30. sor: Nem a szokásnak babonájira.

29. sor: Vonsza ezt a házhoz.

32. sor: Messzére nyúlt rétek.

A 33—39. sorok között már lényegesebb eltérések vannak s a sorok rendje is más, azért ezt a részt a maga egészében közöljük.

Nem messze a' háztól egy szent tőglyiget,

'S felül azon mustot termő tetők,

Egy kis patakknak játszó futása,

És kétszer hat helység szemlélete,

'S ezek között az Újhely' s' Borsié';

Ha malmainknak zörgéseik az éj'

Tündér csendében, 's csak kelet felől . . .

consil[iarius] Szirmay Úr (ki Berlint utálja) e' nyáron nekem mutatott valamely verset és szólott felőle: de én azt elfelejtettem 's valami különöst nem vártam. E' napokban vettem levelét, mellyben hozzám írt deák Sapphicus ódája *Koppit* emlegeti, 's úgy szól, hogy látom, hogy Berlint ismeri. Én nem vagyok az a' versíró, a' ki mindjárt ír mihelyt akar írni; tudod, hogy még *Te* is, kit olly igen szerettelek volna azon Categoriában, mint *igen kedves barátomat* látatni, nézetni a' világgal, eszten-dők múlva kaptál tőlem verset, tudod, hogy Mélt. Cserey Miklós és Kenderessy urak a' nélkül nem maradnak: azonban ámbár lomha verselő vagyok, mingyárt a' hogy estve vettem levelét, reggel kész vala a vers. Közlöm Veled, azon kéréssel, hogy csak azokkal láttasd, a' kik méltók reá. Illyen Koros Úr, kit szívesen tisztetek. Csak azt kell jelen-tenem, hogy Epistola négy első sora a' Horácz *Celso gaudere*, imitatioja. Meglehet, hogy hiba bennem: de én nagyon szeretem, ha a' versen a' régi 's újabb Classicusok ismérete tetszik. Wesselényihez 's hozzád írt Epistolámnak azt a' hibáját teszem ki, hogy azok *heroische, feyerliche* fenntónusú Epistolák, *noha erre is van példa Horáczban*. Az Epistolai tónus a' játék, a' *közélet scéna*, a' *popularitás*, a' *józan philosophiája az életnek*. Ime ez a' mellyet itt vészesz, *igazibb* epistolai tónus. Á' 6. utolsó sor kivált, azt nagyon érezteti. Te tudod, hogy nékem ezek az elementumaim és hogy egészen ezen ideákban 's érzésekben élek. — Fogadd kedvesen, 's írd meg mely effectust teszen azokban, a' kiknek olvasni fogod. Nem *vanitás* ezt érteni akarni, hanem gusztusunk isméré-terére vágyás; mert én a nemzet 's publicumnak ízlését nem ismerem. Ime Te és Sipos meg Kis János tapsolva fogadátok Epigrammáimat, a' Pataki Pleb[anus], ki maga is Poéta, 's Libr[orum] Revisor, a' Herculest admirálta: de fogadom, hogy a' Publicum erre szát és szemet mereszt, 's meg nem fogja fogni tudni, hogy mi akar lenni. — Ezeknek 56 exemplt ma küldém Biharba, hogy onnan küldjék hozzád, 's engedd, hogy kérésemet itt adjam elő. Ennek nyomtatása nékem sokban van. Ha sok közt osztatik fel a' nyomtatás költsége, alig érzi meg a' *sok*: eggyet pedig az elnyomasztana. Hogy vissza vehessem kiadott pénzemet, kéntelen vagyok drágábban adni, mint ezt venni szokás. Egyedül ezen Erdélybe küldött 50 exemplárból jó kezembe a pénz, és ez lesz a' nyom-

42—43. sor: 'S ha mindezeknél még inkább az a' kedv.

Melly a' gonosz sors' vad csapásainak . . .

47. sor: *Mondd, jöjön 's lásson. Itt Árkádia!*

Az episztolához Kazinczy két helyen fűz magyarázatot. A 2. sornál: „*Pedestris Musa. Horat. azaz alant-stylusú*“. A 14. sornál: „Koppi Károly, Piarista. Histor. Prof. volt a' Pesti Univers. — 1795-ben, midőn *gyanús* volt sok Berlinista 's józan fejvel küldetett Máramarosba.

tatás 's költség visszatérítéséül rendelve. A' Pestre küldendők ára Virág-
nak esik és egy más magyar Tudósnak, ki a hazának német nyelven
nyomtatott Tómusai által szolgált, 's tanítói fizetéséből nem élhet. Segél-
jetek e' szép szándékban. A' kik Döbrenteit segéllték, ha 5 explt vesz-
nek meg, meg sem érzik. Ha időm volt volna, egy igen hosszú Epis-
tolát leirtam volna számodra. Azt tehát másszor veszed.

Élj szerencsésen. Ajánlom magamat barátságodba.¹

Febr. 26d. 1811.

A'mi Relatióknk deák Inscriptiójából kifelejté a' Typographus ezt
a' sort:

PRO. PATRIA. CAESIS.

és e' miatt most újra nyomtattatik. Irsd fel e' sort a' vett exemplárookra.²

Eredetiye Zajzon Géza mérnök úr birtokában.

Biró István.

5.

1698-iki adalék tótfalusi Kis Miklós életrajzához. A kolozsvári reformatus
ministerium és T. Tótfalusi Miklós atyánkfia között, in syn[odo] generali in oppido
N. Enyed, die 11. Junii 1698 celebrato, lett ilyen conditiokkal a complanatio.

1. Mivel kinyomtatott könyvével, Tótfalusi atyánkfia nem kicsiny mértékben
megsértette becsületekben T. atyánkfiat, T. Némethi Sámuel és Csepreghi Mihály
uramékat; azért elsőben itt az Szt. Generalis előtt kövesse meg ő Kegyelmeket.

2. A mely könyvnek kibocsátásával ő Kegyelmeket megsértette, azt ő kegyelme
annihilálja, Apologiat nyomtatván, melyben erőtelenségéből esett cselekedetiről attes-
taljon, és tovább ő kegyelme ő maga munkájának soha ne ismerje.

3. Annak bizonyosságára egy könyv in facie sedis elszaggattassék.

4. Valamennyi exemplarok abban a könyvben kezében vannak, vagy magá-
nak, vagy cselédinek, bona fide szorgalmatosan összeszedvén, közközhez adja. Sőt a
kiknek benne kiosztott, azokat is, valakiktől beszédheti, hiven beszédje és kéz-
hez adja.

5. Consensus nélkül ő kegyelme könyveket ne nyomtasson; ha mikor nyom-
tat, semmit benne, propria autoritate, ne változtasson.

6. Ne újítsa többé se titkon, se nyilván az említett atyafiaknak becstelensége-
ket; sőt szorgalmatosan eltávoztassa.

Exhib. in eadem Syn. Generali per

(P. H.) Andream Bajtsi p. t. jur. S. Syn. Generali Notarium in d. m. p.

Kivül: A Tipografia felől való végezése a Sz. Generalisnak és Tótfalusi uram
mocskos Apologiajának retractatiója.

Eredetiye a kolozsvári reformatus kollégium levéltárában K. 8. jegy alatt.

Dr. Török István.

¹ Cseréy Farkas válasza, melyben e levelet megköszöni, ismeretes. Az episz-
toláról elragadtatással emlíkezik meg benne. Kazinczy Ferencz Levelezése VIII. k. 395. l.

² Az utóíráásra nézve felvilágosítást találunk u. o. a 306, 332, 339, 346, 348 és
379. lapokon.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Pótlék Megyericsei János életrajzához. Csak most nyílt alkalom néhai Barabás Miklósnak Megyericsei János kolozsi főesperesről szóló, mély tanulmányra valló érdekes dolgozatát elolvashatni. S mivel már évek óta gyűjtöm az erdélyi püspökség történetére vonatkozó adatokat, az említett főesperes életrajzának egy hézagát az alábbiakban óhajtánám kitölteni.

Barabás Miklós Megyericsei humanista-főesperesre vonatkozólag az 1498-ik év februárius 24-ikétől kezdve 1506-ig, mint maga is bevallja, semminemű adattal nem rendelkezik s így a derék férfiú életének e 8 évről hallgatni kénytelen. E hiányzó évek pótlásául tehát beiktathatjuk az életrajzi adatok közé, hogy Megyericsei, ki már 1497-ben Geréb László erdélyi püspök titkáráként szerepel, e minőségben az 1501-ik év második felében a kalocsai érseki székre áthelyezett főpap oldala mellett marad s a nélkül, hogy a kalocsai érseki megyében újabb javadalmat nyert volna, az érsek mellett mint kolozsi főesperes és érseki titkár működik. Világos ez Geréb László kalocsai érseknek 1503 június 20-án, a főpap Telek nevű birtokán kiállított s az Országos Levéltárban őrzött végrendeletének záradékából, melyben főesperes-titkárunkról, mint végrendeleti-tanúrók ezek olvashatók: „Praesentibus ibidem venerabilibus dominis Johanne de Megereche, *archidiacono Colosiensi, secretario ipsius domini testatoris* . . .”¹ Megyericsei a kalocsai érseki megyében, melynek javadalmasa különben sem volt, valószínűleg csak az érseknek, még ugyanazon évben bekövetkezett haláláig maradt s azután visszatért az erdélyi káptalanhoz, melynek mint kolozsi főesperes, tagja volt.

Dr. Temesváry János.

Vihar elleni ígék. Tartsafalvi Pálffy Györgynek az Erdélyi Nemzeti Múzeum őrizetébe átadott családi levéltárából egy kis negyedréti papíros egyik lapjáról a következő vihar elleni ígék kerültek ki:

„A mikor az nehéz idő jőne, ekkor a földre egy keresztet huzva, a mutató szerint a féljszét a földbe vágva s az erős idő elejibe is keresztet vetve ezt kell mondani:

Ti torgontyások, perpentyések vagytok; az én Uram Jézus Krisztusomnak kinszenvedéseire kénszerítelek, hogy a mi határinkra bé ne jöhessetek, kárt ne tehessetek, hanem elmennyetek erdő ága-bogára, erdő ága-bogát rontsátok, kemény kősziklákat hasogassatok, pallagon sült pogácsát pasmogoljatok. Uram Jézus, drága véred hullásáért fordítsd el a mi határinkról.

¹ A végrendelet egész terjedelmében közölve *Érdúj helyi Menyhért*: A kalocsai érsekség a renaissance-korban (Zenta, 1899.) 104—105. l.

Ekkor a Miatyánkot el kell végig mondani s ismét mindjár az idő elejébe keresztet kell vetni, megint elől kell kezdeni s a mig megtart, mindaddig ezt a leírt mód szerint mondani kell“.

Az ígéket fakó tintával, egy kettészakított szerződés egyik darabjának hátára irták, mely kora meghatározására is támpontul szolgál. A szerződés zárószavai ugyan csak „a fennebb írott helyre és időre“ utalnak, de az aláírott névből a bőzödújfalvi Kovács Elekével, Sándoréval és Péterével a Pálffi-levéltár több levelében találkozunk. Így Kovács Elek neve előfordul egy 1798 június 4-én kelt szerződésben, egy 1804-beli szerződés pedig a fennebbi Sándort és Pétert a már akkor néhai Kovács Elek fiainak mondja. Így Kovács Elek a fiaival együtt mindenestre *csak 1804 előtt* írhatta alá azt a szerződést, mely utóbb elszakítva ez ígék följegyzésére szolgált. Az írás jellege, ortográfiája mind, a XIX. század eleje mellett vallanak.

Az íge, melynek a zivatart utánzó hangfestése meglepő szép, bizonyosan jövevény lehetett azon a túlnyomólag protestáns vidéken, hol az unitárius Pálffiak levéltára megőrizte. **KL.**

Új könyvek.

- Adattár.* Délmagyarország XVIII. századi történetéhez. A „Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum-Társulat“ megbízásából szerkeszti *Baróti Lajos*. Pótfüzet. Temesvár. Nyomatott a csanád-egyházmegyei könyvsajtón. 1907. 156, XIX l.
- Bagyary Simon.* A magyar művelődés a XVI—XVII. században. Szamosközy István történeti maradványai alapján. Esztergom. Buzárovits Gusztáv kny. 1907. 8r. VIII, 164 l.
- Barabás Ábel.* Petőfi. Budapest. Franklin-Társulat, 1907. 8r. 286 l., 1 mell. Ára füzve 4, vászonkötésben 6 K.
- Borbély István.* Heltai Gáspár. Budapest. Athenaeum, 1907. 8r. 79 l.
- Buday Árpád.* A fratres Arvaes collegiuma. Kolozsvár. Stief Jenő és Társa. 1907. 8r. 56 l.
- Felszeghy Oszkár.* Linczigh János kolozsvári királybíró. (Az „Ujság“ pályázatán díjat nyert elbeszélés.) Kolozsvár. Lepage Lajos bizománya (Gombos Ferencz kny.) 8r. 167 l. Ára 2 kor.
- Jelentés a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének 1906. évi működéséről.* Szerkesztette *Mihalik József*. Budapest. Stephaneum ny. r. t. 1908. 8r. 113 l., 1 lev.
- Király Péter.* Magyar szocializmus vagyis: a szocialisták törekvéseinek s céljainak okszerű és észszerű ismertetése, — magyar szellemben — politikai, társadalmi és közgazdasági szempontból. Debreczen. Kiadja Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala. 1906. (Debreczen sz. kir. város könyvnyomda vállalata.) 8r. 192 l., 1 lev. Ára füzve 3, kötve 4 K.
- Köváry László.* Magyarország története nemzetközi helyzetünk szempontjából. I. kötet. A honfoglalás s középkorunk története. Budapest, Ráth Mór bizománya. 1907. (Ajtai K. Albert kny. Kolozsvárt.) VIII, 410 l. — Ára 8 K.